

Конспект уроку № 154

Олекса Довбуш —
український Робін ГудLink to audio: ukrainianlessons.com/episode154 Вступ

Привіт! Мене звати Анна, і це новий епізод подкасту «Уроки української» — подкасту для всіх, хто вивчає і любить українську мову. Як у вас справи? У мене... Нормально. Зараз іде другий місяць карантину, ситуація з коронавірусом постійно змінюється, тому краще просто не будемо торкатись цієї теми.

Сьогодні пропоную поговорити про щось цікавіше, про щось приємніше, так... В Україні зараз **великодній** тиждень. Тобто в неділю був Великдень або Пасха. Люди святкували Великдень цього року в карантині, тому це, мабуть, було трохи дивно. Але все одно люди пекли в Україні паски (паска — це великодній хліб) і фарбували яйця.

Також на Великдень українці вітаються одне до одного словами «Христос Воскрес!» — і відповідь «Воістину Воскрес!». Також зараз стає тепліше, приємніше, світліше, а отже, наближається літо, і ми сподіваємося на позитивні зміни, правда?

Добре, а зараз перейдімо до теми епізоду, а саме зараз на подкасті я розповідаю вам про життя відомих і цікавих українців. Так минулого разу я розповідала про «дівчину з легенди» — українську співачку і авторку пісень з XVII століття Марусю Чурай.

А сьогодні хочу розповісти вам про іншу людину-легенду, так званого «карпатського **лицаря**» або «українського Робіна Гуда». Робін Гуд — це герой англійських легенд, він був **ватажком розбійників**, тобто **злочинців**, але ідея легенди в тому, що Робін Гуд був **благородним** розбійником, тобто все, що він крав, він віддавав бідним людям.

І в Україні є схожа історія, це історія про реальну людину — його звали Олекса Довбуш. Про нього складено багато пісень і про нього також ходить багато легенд. І про нього зняли ще кілька фільмів, один з яких я вам хочу сьогодні порекомендувати. Я розповім про нього пізніше. То як, готові дізнатися історію про Олексу Довбуша?

великодній — Easter
(adjective)

Христос Воскрес! — Christ
has risen!
Воістину Воскрес! —
Indeed He has risen!

лицар — knight
ватажок — fugleman, leader
розбійник — criminal
злочинець — criminal
благородний — noble,
honourable

Олекса Довбуш — український Робін Гуд

Олекса Довбуш народився у 1700 році, тобто це початок XVIII століття. Він народився в селі Печеніжин — тепер це Коломийський район Івано-Франківської області. Пам'ятаєте Коломию з третього сезону подкасту? Там була наша героїня Христина.

Так от, Олекса народився у дуже бідній сім'ї. Типовий початок історії, правда? Усе, що вони мали — це кілька **овець**. Ті вівці давали молоко, і з нього сім'я робила **бринзу** — це сир з **овечого молока**, знаєте, такий в Карпатах роблять? Цю бринзу вони продавали, і це всі були **заробітки** в родині.

Олекса змалечку ходив на **полонину** (полонина — це таке відкрите місце в горах), він ходив туди **пасти овець**. Але всі гроші, які він заробляв ішли для батька, а саме для **випивки** батька. Його тато був **пиякою**, тобто **алкоголіком**. І також в Олексі був брат, Іван, який також допомагав йому пасти овець.

Тим часом у Карпатах набував поширення рух опришків. Опришки — це термін, який походить від латини — «oppressor», тобто «**порушник**», «**супротивник** тиранії», «**винищувач**».

Опришки — це були такі народні **месники**, їх ще називали «чорними хлопцями», бо вони фактично були розбійниками, злодіями. Вони грабували багатих людей, тобто забирали в багатих людей їхні речі, цінності, гроші, вони їх грабували, а саме вони грабували панів.

Знаєте, хто такі пани? Пани — це найбагатші люди на той час на території України, а також Польщі, ці люди мали великі **маєтки** — тобто такі великі будинки з **господарством**.

Пани були вільними людьми, і вони мали кріпаків, можна сказати рабів, які на них працювали. Так от опришки нападали на панів, на маєтки панів і грабували їх, тобто забирали звідти все **добро**. Частково вони речі, які вони забирали, віддавали простим бідним людям. Ну принаймні так говорить легенда.

Олекса Довбуш і його брат Іван жили тоді досить нещасливо і бідно, тому вони вирішили **податися** в опришки, тобто приєднатися до руху опришків, щоб боротися з панами.

Причому за легендою, в Олексі на той час була кохана, Марічка. І коли Олекса пішов в опришки, Марічку **наси́льно** видали заміж за багатого **гуцула**. Але це не зупиняло закоханих — Олекса і Марічка продовжували зустрічатись.

Досить швидко Олекса став ватажком опришків, тобто їхнім **поводирем**, головним месником. Що опришки робили? Переважно нападали на багатих людей і грабували їх. Опришки вважали, що багаті повинні ділитися з бідними.

овець

(gen. pl. from **вівця** — sheep)

брінза — sheep's milk cheese

овече молоко — sheep's milk

заробіток — income

полонина — mountain valley

пасти овець — to shepherd

випивка — alcoholic drinks

пийк = **алкого́лік** — alcoholic
(noun)

порушник — violator

супротивник — opponent,
adversary

винищувач — destroyer

ме́сник — avenger

ма́єток — estate, landed
property

господа́рство — farm

добро́ = **бага́тство** — wealth

пода́тися — to move, to go

наси́льно — by force, forcibly
гуцу́л — Hutsul

поводи́р — leader, guide,
blind man's leader

Звичайні селяни зверталися до Олекси та інших опришків, якщо їх ображали пани, якщо до них погано ставились. І опришки **приходили на допомогу**. Вони добре так **гамселили** кривдників, тобто їх били, і обкрадали їхні хати.

За легендами, Олекса Довбуш був дуже сміливим, мужнім і мав **неабиякі** організаторські здібності.

Одного разу пан, якого звали Станіслав Яблонський, приїхав зі своїм сином Яном. І цей панич, тобто син пана, Ян захотів розважитись з місцевими дівчатами, бо він був багатий **шляхтич**. Йому сподобалася Марічка, тобто кохана Олекси. І він наказав, щоб ту дівчину **схопили** і привели до його дому.

А Довбушу це дуже не сподобалося. Він взяв і вбив його одним ударом своєї бартки. Бартка — це типова **зброя** саме мешканців Карпат, зокрема гуцулів. Це така **сокирка** — бартка. Ви можете побачити бартку в руках Олекси Довбуша на фотографіях Олекси в Інтернеті. Тобто картинах, так?

Отже, з того часу, як пани **зазіхнули** на кохану Олекси Довбуша, він перетворився на справжнього народного месника.

Олекса Довбуш залишився на Галичині і **очолив** там **загін** опришків. За переказами, Олекса був завжди **озброєний з ніг до голови**. Він носив з собою два пістолі, також бартку і довгу **рушницю**, а ще **курив люльку**.

Дедалі більше хлопців **приставали до лав** опришків. Під керівництвом Олекси Довбуша вони нападали на маєтки панів, грабували їх і часто спалювали. Спочатку всі прості люди підтримували опришків, але з часом дехто почав їх боятися, бо опришки ставали занадто сильні, занадто могутні.

Є дві різні версії про Довбуша і різні легенди про нього. З одного боку, його вважають героєм і справедливим месником, бо він навіть ніколи не ображав жінок, дітей — тільки спалював і грабував панів. Але з іншого боку, можливо, він і інші опришки і **заходили занадто далеко**.

Можливо, вони були занадто **жорстокими**.

Однозначно Олекса Довбуш став дуже небезпечним для панів, для шляхти. І врешті-решт у шляхти **увірвався терпець**. Польський гетьман Юзеф Потоцький відправив у Карпати справжню армію з 2500 жовнірів, тобто польських солдат. Вони **перевернули гори** у пошуках опришків і **спіймали** багатьох хлопців, **катували** їх і вішали їхні тіла біля великих доріг, щоб селян бачили і **лякались**.

За останні півтора роки свого життя карпатський Робін Гуд Олекса Довбуш продовжував свою діяльність, хоча вже ставав слабший, і нарешті його знайшли і вбили. Тіло Довбуша **порубали** на шматки і виставили їх на показ. Ось така історія...

гамсєлити = бїти — to hit

шляхтич — (Polish) nobleman
схопїти — to grip, to grab,
to seize

зброя — weapon, arm
сокира — axe

зазіхну́ти — to encroach,
to infringe

очо́лити — to be at the head
of, to head
загін — detachment
озбро́єний — armed;
under arms
рушні́ця — gun
кури́ти лю́льку — to smoke
a pipe
пристава́ти до лав — to join
a group

захо́дити зана́дто дале́ко —
to overdo, to go it too far
жорсто́кий — cruel, brutal

спійма́ти = злові́ти — to catch
катува́ти — to torture
ляка́тись — to be frightened,
to be scared

поруба́ти — to cut (with axe)

Тоді, коли його спіймали, звісно, пани дуже раділи, але насправді **радіти було ще рано**, бо після трагічної **загибелі** Олекси рух опришків не зупинявся і тривав ще років десять.

загибель = смерть — death

Ось така історія! І насамкінець, як я вам обіцяла на початку, я б хотіла порекомендувати вам фільм про Олексу Довбуша. Він так і називається «Олекса Довбуш» і це фільм 1959 року, тобто це старий фільм, і якщо вам подобаються ретрофільми, то обов'язково подивіться його.

Мені сподобався цей фільм, тому що там дуже цікаво **представлені** елементи гуцульської і карпатської культури: там є і їхній традиційний одяг, і музичні інструменти, і зброя, про яку я розказувала. А найкраще те, що цей фільм є в інтернеті **у вільному доступі**, він є на Ютубі українською мовою з англійськими субтитрами. На сторінці цього епізоду я залишу для вас посилання на відео. Це буде на ukrainianlessons.com/episode154.

представлений — presented

Корисні фрази та ідіоми

А зараз, як завжди, розглянемо кілька корисних ідіом та фраз, які я згадувала.

Отже, опришки — це були люди, які допомагали селянам та бідним людям. Коли щось погане траплялося з селянами, вони зверталися до опришків, і опришки приходили їм на допомогу.

Приходити на допомогу або **прийти на допомогу** — означає швидко комусь допомогти **виручити** когось

виручити — to rescue sb, to come to smb.'s help

Можете сказати комусь, хто вас виручив чи хто вам дуже швидко допоміг:

Дякую, що прийшов мені на допомогу! Або дякую, що прийшла мені на допомогу, тобто допомогла мені.

Прийти, приходити на допомогу.

За легендами Олекса Довбуш був сміливим, мужнім і мав неабиякі організаторські здібності.

Неабиякий.

Мені це слово чомусь дуже подобається! Це одне слово — неабиякий, і воно означає щось дуже значне, дуже велике.

Тобто Олекса мав великі, **значні** організаторські здібності. Він мав неабиякі організаторські здібності.

значний — considerable, significant

Інший приклад:

Вона має неабиякий досвід у сфері маркетингу.

Неабиякий.

Далі за переказами, Олекса завжди був озброєний з ніг до голови.

З ніг до голови — означає повністю, він мав зброю на собі всюди, так.

Можна також сказати, наприклад:

Якщо йде сильний дощ, то ви можете змокнути з ніг до голови, повністю.

З ніг до голови.

Олекса Довбуш та інші опришки стали дуже небезпечними для панів. І врешті-решт у шляхти увірвався терпець.

Терпець увірвався або урвався — тобто хтось більше не може витримувати, не може чекати і починає діяти.

Увірвався терпець або терпець увірвався.

Ну наприклад, така ситуація. Якщо діти не слухаються, то мама може їм сказати:

Ну все, у мене увірвався терпець! Марш по своїх кімнатах!

У мами увірвався терпець.

Отже, коли в панів увірвався терпець, вони відправили у Карпати армію з 2500 жовнірів. У пошуках опришків ці жовніри, тобто солдати, перевернули гори.

Перевернути гори — у цьому випадку це майже буквально означає обшукати всі гори, тобто солдати всюди пошукали в горах, бо тут події відбувались в Карпатах.

Але також ми вживаємо цей вираз «перевернути гори» або «зрушити гори», коли маємо на увазі зробити дуже багато для чогось.

Наприклад, в одному з своїх виступів на майдані Незалежності український співак і політик Святослав Вакарчук сказав:

Разом ми можемо перевернути гори! Тобто разом ми можемо зробити неймовірно, зробити дуже багато.

Перевернути або зрушити гори.

І коли Олекса Довбуш загинув, шляхта дуже раділа, але насправді було ще рано радіти.

Ще рано радіти — ми вживаємо цю фразу, коли хочемо сказати, що це ще

взаємність — mutuality, reciprocity

взаємне кохання — mutual love

відволікатись — to get distracted

не кінець. Це ще не хепі енд, так. Ще рано радіти, почекайте, так?

Наприклад, на цих вихідних кількість людей, які помирають від коронавірусу за день, зменшилась, але ще рано радіти, це ще не **привід** радіти.

Ще рано радіти.

І останнє, я порадила вам фільм «Олекса Довбуш», який можна знайти у вільному доступі.

У вільному доступі — це коли щось доступне безкоштовно, зазвичай в інтернеті, так.

Усі епізоди цього подкасту є у вільному доступі, а отже, їх можна слухати безкоштовно. А от додатково можна замовити для себе преміум-матеріали. Про них можна дізнатися на сторінці ukrainianlessons.com/premium. У вільному доступі.

прівід — ground, reason

Цікавинка з граматики

Сьогодні я б хотіла зосередитись на одному маленькому, але дуже корисному слові. Це слово «**ще**». Ось послухайте **ще** раз, як я його сьогодні вживала:

Шляхта раділа, але насправді було **ще** рано радіти. Після загибелі Олекси рух опришків не припинився і тривав **ще** років десять.

Слово «ще» можна вживати в різних ситуаціях. І я, щоб спростити для вас пояснення, хочу перекласти це слово на різні варіанти англійською мовою.

По-перше, «ще» означає still.

Шляхта раділа, але насправді було **ще** рано радіти.

Або: Я **ще** вивчаю шведську мову, тобто я продовжую вивчати шведську мову.

Still.

По-друге, «ще» також означає yet в заперечних реченнях:

Я **ще не** навчилася вільно розмовляти шведською... Так, я знаю, трошки довго вивчаю цю мову.

Ще не — not yet.

І по-третє, «ще» означає додатково, тобто «more».

Після того, як Олекса Довбуш помер, рух опришків не припинився і тривав **ще** 10 років.

Як бачите, ми вживаємо ще перед словом, а не після:

ще 10 років — 10 years more.

А я буду ходити на курси шведської мови **ще** п'ять місяців.

І ще один варіант, четвертий варіант, «ще» можна перекласти як else, особливо коли ми питаємо «що ще?» — «what else», так?

Що **ще** вам розповісти?

Що **ще** вам дати?

Що **ще** ви сьогодні зробите з української мови?

А також це може бути «other», наприклад:

Який ще епізод подкасту ви сьогодні послухаєте?

Як завжди, повну таблицю про «ще» і вправи для практики ви знайдете в конспекті уроку.

Вживання «ще»

Значення	Приклади
ще = still	Твоя бабуся ще працює? — Ні, вона вже пенсіонерка. Ти ще говориш по телефону? — Вже ні.
ще не = not yet	Я ще не розмовляю українською добре. Ми ще не знаємо, куди поїдемо у відпустку.
ще = more	Я хочу послухати ще один епізод. Можна мені ще один шматочок торта?
ще = else	Я йду в магазин по хліб. Купити щось ще ? (Що ще треба купити?) Про що ще ти хочеш дізнатися? Що ще тебе цікавить?
ще = other	Які ще ресурси ти використовуєш, щоб вчити українську? Якими ще мовами ти розмовляєш, крім української?

Завершення

У мене все на сьогодні! Сподіваюсь, ви ще любите подкаст «Уроки української» і я вам ще не набридла. Пишіть мені, якщо у вас є ідеї для подкасту і надсилайте свої голосові повідомлення. Я завжди рада чути від вас!

А якщо ви бажаєте прочитати повний текст епізоду, переглянути таблиці з ідіомами, з граматикою і зробити вправи для практики, ви можете знайти все це в наших конспектах уроків. Вони доступні для тих, хто оформив преміум-підписку. Більше про преміум, а також фільм «Олекса Довбуш» шукайте на сторінці епізоду. Це ukrainianlessons.com/episode154.

Всього вам найкращого! Будьте здорові! На все добре!

Вправи

1

Заповніть пропуски в реченнях словами / фразами:

ще рано радіти гори переверну	з ніг до голови урвався терпець	у вільному доступі неабиякий
----------------------------------	------------------------------------	---------------------------------

1. Поліція обшукала порушника _____.
На щастя, він не був озброєний.
2. Ми опублікували список електронних бібліотек, де книжки можна читати онлайн чи завантажити _____.
3. Команді вдалося вийти в півфінал, але, думаю, _____, бо всі суперники дуже сильні.
4. Якщо треба буде, я _____, щоб дійти до своєї мети.
5. Потрібно мати _____ талант, щоб так співати.
6. Коли людям _____, вони вийшли на мирний протест, щоб висловити своє незадоволення.

2

Поєднайте в пари синоніми:

1. ватажок	А причина
2. спіймати	Б смерть
3. загибель	В злочинець
4. виручити	Г лідер
5. заробіток	Ґ зловити
6. супротивник	Д дохід
7. порушник	Е ворог
8. привід	Є допомоги

3

Поставте слова у правильному порядку:

1. дуже | можна | ще | рано | поспати | ще | , |

2. на | ще | рано | жаль | радіти

3. ти | робити | любиш | ще | що | час | у | вільний | ? |

4. будь ласка | ще | повторіть | раз | я | не | бо | почув.

5. тобі | ще | подобаються | страви | які | кухні | української | ? |

6. син | ходить | мій | до | ще | не | школи | тільки | п'ять | бо | йому | років.

4

Перекладіть українською мовою:

1. My patience has run out and I called the police.

2. Faith and love can move mountains.

3. All episodes are freely available on the Internet on the Ukrainian Lessons webpage.

4. The dog was covered in mud from head to foot.

5. I have many friends who can come to the rescue when I'm in danger.

Key Phrases 4-154

приходи́ти на до́помо́гу	to come to the rescue, to come to the aid of
з ні́г до голо́ви	from top to toe, from head to foot
терпе́ць уві́рвався	patience has run out
переверну́ти го́ри	to move mountains
ще ра́но раді́ти	not out of the woods yet, it's too early to celebrate
у ві́льному до́ступі	available for free
неабі́який	remarkable, exceptional

Відповіді на вправи

1

1. з ніг до голови	4. гори переверну
2. у вільному доступі	5. неабиякий
3. ще рано радіти	6. урвався терпець

2

1. Г	5. Д
2. Ґ	6. Е
3. Б	7. В
4. Є	8. А

3

1. Ще дуже рано, можна ще поспати.
2. На жаль, ще рано радіти.
3. Що ще ви любите (ти любиш) робити у вільний час?
4. Повторіть ще раз, будь ласка, бо я не почув.
5. Які ще страви української кухні тобі подобаються?
6. Мій син ще не ходить до школи, бо йому тільки п'ять років.

4

1. У мене увірвався (урвався) терпець і я викликав поліцію.
2. Віра і любов можуть перевернути гори.
3. Усі епізоди є у вільному доступі в інтернеті на сайті (сторінці) Ukrainian Lessons (Уроки української).
4. Собака була в болоті з голови до ніг (з голови до лап).
5. Я маю багато друзів, які можуть прийти на допомогу, коли я буду в небезпеці.

